

Voorzitter

De **voorzitter**: Ook het stenogram van dit gedeelte van de vergadering zal worden doorgeleid naar het kabinet. Het woord is aan mevrouw Ouwehand.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Ik verzoek u, het verslag van het algemeen overleg over de Landbouw- en Visserijraad toe te voegen aan de agenda van de plenaire vergadering, het VAO vandaag nog te houden en ook vandaag nog te stemmen, omdat de Landbouw- en Visserijraad volgende week plaatsvindt.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het VAO meteen na de regeling van werkzaamheden te houden en meteen daarna te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik heet welkom de minister van Onderwijs ... ach, van Landbouw. Al twee dagen zeg ik allemaal andere dingen dan ik wil zeggen!

Het woord is aan mevrouw Karabulut.

Mevrouw **Karabulut** (SP): Voorzitter. Ik heb twee maanden geleden vragen gesteld aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie over het inhuren door de gemeente Rotterdam van een gemeenteadviseur die homo- en vrouwonvriendelijke uitspraken heeft gedaan. Ik zou graag volgende week antwoord willen hebben op deze vragen.

De **voorzitter**: Het stenogram van dit gedeelte van de vergadering zal worden doorgeleid naar het kabinet. Het woord is aan mevrouw Koşer Kaya.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter. Vorige week heeft de premier ons een brief gestuurd waarin hij een poging doet om verantwoording af te leggen over de kabinetsdoelen uit het beleidsprogramma. De brief is weliswaar een stap vooruit, maar de informatie laat nog veel te wensen over. Ik denk dat het verantwoordingsdebat van volgende week gebaat zou zijn bij een betere informatiepositie van de Kamer vooraf. Daarom heb ik een aantal vragen, en ik wil graag dat die voor 28 mei aanstaande worden beantwoord door de premier.

De vragen die beantwoord moeten worden, zijn: wat was het startpunt van elk van de kabinetsdoelen? Welk eindpunt is vastgesteld? Welke tussenstappen zijn geformuleerd? Hoe worden deze gemeten? Zonder deze informatie kan de Kamer haar controlerende taak niet goed vervullen. Mevrouw Stuiveling maakte daarover terecht een opmerking.

De heer **Blok** (VVD): Met het oog op hetzelfde debat, maar op grond van het rapport van de Algemene Rekenkamer, dat wij zojuist hebben ontvangen, wil ik een aanvullende vraag stellen. De Algemene Rekenkamer wijst de Tweede Kamer in haar rapport "Staat van de Beleidsinformatie" er namelijk op dat niet te achterhalen is hoeveel ambtenaren er minder zijn per ministerie. Ik heb een heel concrete vraag. Ik wil graag voor het verantwoordingsdebat per ministerie een overzicht ontvangen waaruit blijkt hoeveel ambtenaren er in het afgelopen jaar minder waren. Dat wil ik graag uitgesplitst zien in beleid, uitvoering en ondersteuning.

De **voorzitter**: Dit is een aanvullend verzoek op het

verzoek van mevrouw Koşer Kaya. Het stenogram van dit gedeelte van de vergadering zal worden doorgeleid naar het kabinet, met het verzoek dat overzicht uiterlijk één dag voor het verantwoordingsdebat aan te leveren.

Het woord is aan mevrouw Leijten.

Mevrouw **Leijten** (SP): Voorzitter. Vorige week stond ik hier om antwoorden te vragen op onze vragen over het uitblijven van zorg in Bergen op Zoom en over de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning, beide aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Die vragen zijn nog steeds niet beantwoord en ik herhaal dus mijn verzoek.

Vervolgens verzoek ik u om het verslag van het schriftelijk overleg over het stimuleren van kleinschalig wonen voor mensen met dementie op de plenaire agenda te plaatsen. Ik weet dat wij daar altijd twee minuten voor krijgen, maar ik wil u vragen of het in dit geval misschien drie minuten mogen zijn.

De **voorzitter**: Daar begin ik niet aan, het spijt me. Het stenogram van dit gedeelte van de vergadering zal worden doorgeleid naar het kabinet en ik zal het verslag van het schriftelijk overleg (VSO) op de agenda plaatsen. Het woord is aan mevrouw Van Velzen.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Hedenochtend heeft de vaste Kamercommissie voor Defensie een debat gehouden over het Actieplan diversiteit. Ik mocht daar als plaatsvervangend voorzitter fungeren en vraag in die hoedanigheid een VAO aan. Er waren veel mensen die een VAO wilden. Sommigen van hen staan nu al bij het inschrijfbuikje klaar. Als ik als scheidsrechter mag optreden, kan ik wel aanwijzen wie de eerste was: de heer Brinkman.

De **voorzitter**: Wat knap van u. En wat fijn dat u mij helpt. Wij zullen het VAO op de agenda plaatsen.

Aan de orde is het **debat** naar aanleiding van een algemeen overleg op 19 mei 2009 over de **Landbouw- en Visserijraad**.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Het Europese visserijbeleid heeft na 25 jaar opgeleverd dat 88% van de Europese visbestanden is overbevist en dat zelfs de Europese Commissie heeft moeten toegeven dat het beleid redelijk gefaald heeft. Nu wordt er een hervormingstraject ingezet. De onderhandelingen starten aanstaande dinsdag en de minister heeft aangegeven wat in grote lijnen de uitgangspunten van de Nederlandse inzet zullen zijn. Ik denk dat dit een klein tandje scherper moet, zodat wij niet achteraf achter de doelstellingen aanlopen. Vandaar dat ik twee moties indien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

Ouwehand

constaterende dat 88% van de Europese visbestanden is overbevist en dat de Europese Commissie heeft aangegeven dat het Gemeenschappelijk Visserijbeleid fundamentele hervormingen behoeft;

constaterende dat borging van de ecologische belangen een noodzakelijke voorwaarde vormt voor een duurzaam visserijbeleid, zowel in ecologisch als in economisch opzicht, zoals ook bleek uit het Algemene Rekenkamer-rapport Duurzame Visserij;

overwegende dat deze voorwaarde alleen kan worden ingevuld door te kiezen voor de ecosysteembenadering als uitgangspunt voor het te voeren beleid, zoals de regering reeds heeft gedaan in het ontwerp-Nationaal Waterplan;

verzoekt de regering, de ecosysteembenadering centraal te stellen in de te ontwikkelen visie op de hervorming van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 333 (21501-32).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het welzijn van vissen in het geding is bij vangst, kweek en doding in visserij;

constaterende dat het welzijn van vissen tot nu toe structureel buiten beschouwing is gebleven in het Gemeenschappelijk Visserijbeleid, ook als het gaat over duurzame visserij;

overwegende dat de regering dierenwelzijn als een van de elementen heeft benoemd van integrale duurzaamheid;

van mening dat integrale duurzaamheid ook het uitgangspunt zou moeten zijn van het beleid ten aanzien van visserij;

verzoekt de regering, dierenwelzijn op te nemen in de te ontwikkelen Nederlandse visie op de hervormingen van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 334 (21501-32).

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Mijn derde en laatste motie betreft de export van huisvestingssystemen die niet meer voldoen aan onze eisen, maar wel kunnen

worden verkocht aan het buitenland. Dat lijkt ons ongewenst. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat het ongewenst is, huisvestingssystemen die niet voldoen aan de Nederlandse dierenwelzijnsnormen, zoals verschillende vormen van kooihuisvesting voor kippen, te exporteren naar het buitenland;

verzoekt de regering, een exportverbod in te stellen op huisvestingssystemen die in Nederland niet langer zijn toegestaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Ouwehand en Dibi. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 335 (21501-32).

De heer **Atsma** (CDA): Ik heb een vraag over de laatste motie. Hoe zou mevrouw Ouwehand dit in de praktijk willen realiseren? Als er een pakketje stalen buizen de deur uitgaat, kan iedereen ervan maken wat hij wil.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dat klopt. Maar er zit wel een verschil tussen het leveren van onderdelen en het te koop aanbieden via een Nederlands platform op een beurs van huisvestingsystemen die wij hier al lang niet meer willen. De bedoeling van de motie is de minister nadrukkelijk uit te dagen te reageren op deze problematiek. Ik mag aannemen dat wij deze huisvestingsystemen allemaal ongewenst vinden. Ik ben benieuwd met welke oplossingen de minister komt.

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik dank voor de drie moties die zijn ingediend tijdens het verslag van het algemeen overleg dat wij gisteren hebben gehad naar aanleiding van de voorbereiding van de vergadering van de Landbouw- en Visserijraad, die volgende week in Brussel wordt gehouden. Korthedshalve reageer ik onmiddellijk op de ingediende moties.

De eerste motie verzoekt de regering de ecosysteembenadering centraal te stellen in de te ontwikkelen visie op de hervorming van het Gemeenschappelijke visserijbeleid. Ik heb inmiddels tweemaal met de Kamer van gedachten gewisseld over de visie die wij aan het ontwikkelen zijn. Die visie komt in september naar de Kamer en dan heeft men alle mogelijkheden om daarop invloed uit te oefenen. Ik vind deze motie veel te voorbarig en ik ontraad haar om die reden. Bovendien wil ik haar ook nog inhoudelijk ontraden, omdat ik niet kies voor het centraal stellen van de ecosysteembenadering. Ik heb al eerder gezegd dat duurzaamheid de leidraad moet zijn. Duurzaam beheer van zeeën, oceanen en andere viswateren, het duurzaam vissen en een duurzaam visserijbeleid moeten centraal staan.

Verburg

De tweede motie verzoekt de regering om dierenwelzijn op te nemen in de te ontwikkelen Nederlandse visie op de hervormingen van het Gemeenschappelijke visserijbeleid. Ook die motie is voorbarig en om procedurele redenen ontraad ik haar eveneens.

Ten slotte kom ik bij de motie over de huisvestings-systemen, waarin de regering wordt verzocht, een exportverbod in te stellen op huisvestingssystemen die in Nederland niet langer zijn toegestaan. Deze vraag heeft mevrouw Ouwehand gisteren ook gesteld, overigens in navolging van de heer Dibi, die de vragen al eerder schriftelijk aan mij had gesteld. Zij vraagt naar de bekende weg. Ik heb al eerder aangegeven, ook in antwoorden op schriftelijke vragen die zij nog eens zou kunnen nalezen, dat een dergelijk exportverbod niet verenigbaar is met de Europese geharmoniseerde gemeenschappelijke handelspolitiek en dat dit ook niet kan in het kader van de Wereldhandelsorganisatie. Dat betekent dat ik deze motie eveneens ontraad.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik heb twee vragen, ten eerste over de moties die het visserijbeleid betreffen. De minister begint al aanstaande dinsdag in Brussel met gesprekken over de hervormingen en over wat in grote lijnen de Nederlandse inzet zal zijn. Daarin zijn al wat keuzes gemaakt. Nu noemt de minister keurig duurzaamheid, maar wij hebben in het debat gewisseld hoe je dat invult. Waarom wil de minister niet alvast aangeven dat bijvoorbeeld dierenwelzijn een belangrijk aandachtspunt is wat de Nederlandse regering betreft? Waarom zou de ecosysteembenadering, of zij die nu afwijst of niet, niet kunnen?

Mijn tweede vraag betreft het exportverbod. In een interruptiedebatje met de heer Atsma heb ik aangegeven dat ik de minister eigenlijk wil uitdagen om aan te geven welke mogelijkheden er liggen. Is de minister niet ten minste bereid om te onderzoeken hoe wij die export kunnen voorkomen? Dan houd ik mijn motie aan en kan ik die nog even wijzigen.

Minister **Verburg**: Ten aanzien van de laatste motie heb ik het antwoord gegeven dat ik heb gegeven. Mevrouw Ouwehand dient een motie in. Zij heeft hier gisteren ook naar gevraagd. De heer Dibi heeft ernaar gevraagd. Dit kan gewoon niet op grond van verdragen die er liggen. Als mevrouw Ouwehand mij een uitspraak wil ontlokken of mijn visie ergens op wil hebben, moet zij daarover een debat organiseren. Dat doe ik niet naar aanleiding van zo'n motie.

Waarom ontraad ik beide moties? Omdat wij bezig zijn die visie op te bouwen. Gisteren heeft de Kamer gevraagd op welke wijze ik daarmee bezig ben. Toen heb ik gezegd: wat ik doe, is aan Nederlandse burgers vragen wat hun opvatting is en wat zij ervan zouden vinden. Dat leggen wij heel zorgvuldig voor. Dat doen wij ook met betrekking tot de toekomst van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Wij houden kajuitgesprekken en ik houd nog rondetafelgesprekken. Dan is het een beetje onzorgvuldig om wanneer je de planning hebt om in september met een afgewogen visie naar uw Kamer te komen, dan half mei te zeggen: maar u moet dat en dit, zonder de samenhang der dingen ook mee te wegen. Die samenhang der dingen heb ik gisteren ook in het algemeen overleg geschetst: waar denken wij aan, dit zijn ongeveer de randvoorwaarden, daarbinnen gaan wij dat invullen. Wat mevrouw Ouwehand nu doet, is

selectief winkelen daarin. Daar ben ik het niet mee eens, dat vind ik onverstandig. Dat is de reden waarom ik deze beide moties ontraad.

De **voorzitter**: Heel kort, mevrouw Ouwehand, want u hebt hierover gisteren al uitgebreid van gedachten gewisseld.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dat valt nogal tegen, voorzitter, want de minister verwijst steeds naar antwoorden op Kamervragen die zij zou hebben gegeven. Maar daarin hebben wij niet gevraagd naar een exportverbod, dus het stelt mij gewoon teleur dat de minister niet inhoudelijk wil reageren op de mogelijkheden die er wel zitten in zo'n motie. Ik houd de motie aan en ik zal die vermoedelijk wijzigen in de vraag om een onderzoek, want ik denk dat de Kamer zich daarin wel kan vinden.

Wat de discussie betreft over de vraag met welke inzet wij nu naar Europa gaan, terwijl er nog een visie moet worden opgebouwd, de minister heeft daar een punt. Die ecologische benadering is wel een verdere uitwerking van duurzaamheid. Daar wil ik nog wel even verder over nadenken, maar waarom zou de minister dierenwelzijn niet vast nu in de groep gooien in Europa? Dan weet iedereen toch dat het eraan zit te komen? Dat wil de minister toch?

Minister **Verburg**: Ik heb mij gisteren uitgesproken over het opstellen van een zorgvuldige, samenhangende visie, waarin duurzaamheid centraal zal staan, en innovatie om die duurzaamheid verder te bevorderen. Ik heb nog een aantal randvoorwaarden genoemd, maar wat mevrouw Ouwehand nu doet, is selectief shoppen. Ik vind dat niet zorgvuldig, maar mevrouw Ouwehand gaat daar zelf over. Ik ga over mijn oordeel over deze motie.

De **voorzitter**: Op verzoek van mevrouw Ouwehand stel ik voor, haar motie (21501-32, nr. 335) van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Verburg**: Mevrouw Ouwehand krijgt in september alle gelegenheid om de totale, samenhangende visie te beoordelen. Ik vraag de Kamer om die timing aan te houden. Dan kunnen wij alles in samenhang beoordelen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Over vijf minuten zullen wij stemmen over de moties.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

In stemming komt de motie-Ouwehand (21501-32, nr. 333).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van fracties van de SP, GroenLinks, D66 en de PvdD voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Ouwehand (21501-32, nr. 334).

Verburg

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van fracties van de SP, GroenLinks, D66 en de PvdD voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

De vergadering wordt van 14.05 uur tot 14.30 uur geschorst.

Aan de orde is het **speddebat** over **kredietverlening en zakelijke kredietverlening bij ING**.

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Financiën en de minister van Economische Zaken van harte welkom. De spreektijd is, zoals bekend, drie minuten. Als u kort interrumpeert, zeg ik ook tegen de heren Weekers en Elias, dan hoeven wij daar geen afspraken over te maken. Als het lang duurt, dan moeten wij wel afspraken maken. Ik zou kiezen voor kort.

Het woord is aan de aanvraagster van het debat, mevrouw Sap van GroenLinks.

□

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. GroenLinks maakt zich zorgen over de kredietverlening. Al tijden blijft deze kwestie hangen in een welles/nietes-discussie tussen banken en ondernemers. Ondertussen blijven nieuwe, gezonde investeringsprojecten op de plank liggen. Zo maakte de directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving vandaag bekend dat de kredietcrisis wereldwijd tot een halvering van de kredieten voor duurzame innovatie heeft geleid. De sluiting van de kredietkraan heeft ernstige gevolgen. Het tast niet alleen de groene innovatie aan, maar leidt ook tot onnodig verlies van banen, van toekomstperspectief van mensen en tot een verdere aantasting van de reputatie van de banken. GroenLinks vindt daarom dat de ministers het probleem serieuzer moeten nemen dan uit de brief van afgelopen vrijdag blijkt.

Wij hebben nu te maken met de ernstigste crisis sinds de Tweede Wereldoorlog, maar toch gaat het volgens deze ministers redelijk met de kredietverlening door de banken, beter dan tijdens eerdere perioden van crises. Als dat werkelijk waar zou zijn, dan schreeuwt dat toch om een verklaring? Onze banken zitten nog steeds in grote problemen, hebben moeite om kapitaal aan te trekken, stellen volgens De Nederlandsche Bank ook scherpere voorwaarden, en toch verlenen ze meer krediet dan in eerdere crises? Dan moet je toch als verantwoordelijk bewindspersoon de banken en de toezichthouders bij je roepen om te doorgronden wat hier nu werkelijk aan de hand is? Wat gaat er dan schuil achter die globale cijfers over de kredietverlening? Dat moet je dan toch boven tafel willen krijgen? Nu de bewindspersonen dat zelf in hun brief van vrijdag niet doen, vind ik dat de Kamer hier aan zet is en de bewindslieden tot de orde moet roepen. Ik vind deze bewindspersonen op dit punt echt te laks in het achterhalen van de werkelijkheid.

De econoom Sweder van Wijnbergen suggereerde afgelopen maandag in de Volkskrant wat de GroenLinks-fractie al langer vreesde. Hij geeft twee verklaringen voor de kredietgroei. Bedrijven kunnen geld opnemen uit kredietfaciliteiten die al aan hen zijn toegekend, maar nog niet zijn volgelopen. Ze kunnen van de bank ook een nieuwe lening krijgen. Na de kredietcrisis hebben

bedrijven razendsnel hun kredietfaciliteiten volledig opgenomen, terwijl er juist minder nieuwe kredieten zijn afgesloten, zo blijkt uit Amerikaans onderzoek. In Nederland doet zich volgens Van Wijnbergen ongetwijfeld hetzelfde fenomeen voor. Het volledig gebruiken van de bestaande kredietfaciliteiten of het laten vollopen van de bestaande kredietfaciliteiten zou de cijfers van De Nederlandsche Bank over de kredietverlening kunnen flatteren. Ik hoor graag van de minister van Financiën of dit in Nederland inderdaad het geval is, en of dat ook die schijnbare paradox kan verklaren dat wij tegelijkertijd in de zwaarste crisis ooit zitten, maar dat het toch nog lijkt mee te vallen met de kredietgroei. In de brief die wij voor de zomer nog krijgen, wil ik de uitgesplitste cijfers op dit terrein zien. Ik krijg graag een toezegging op dit punt.

Ten slotte heb ik een vraag aan beide bewindspersonen. Vinden zij het werkelijk acceptabel dat de banken door hun kredietbeleid procyclisch werken en de crisis versterken? De fractie van GroenLinks hoopt van harte van niet, maar wij lezen dat wel in de brief van vrijdag. Graag hoor ik van deze bewindspersonen dat zij alsnog bereid zijn om na te denken over effectieve manieren om banken positief te laten bijdragen aan de economie en dat zij een eind willen maken aan de procyclische werking.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik deel een belangrijk deel van de kritiek van mevrouw Sap, maar ik mis een onderdeel in haar verhaal. Daarover hebben wij al een aantal keren in de Kamer gesproken. Misschien is er in het verleden wel te gemakkelijk krediet verleend. Dan is het niet meer dan logisch dat banken dat regime hebben aangescherpt. Daar hoor ik mevrouw Sap niet over. Hoe staat de GroenLinks-fractie daarin?

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Overkreditering, dus te gemakkelijk krediet verlenen, is ook volgens de fractie van GroenLinks een van de belangrijkste oorzaken van de crisis waar wij nu in zitten. Deze te gemakkelijke kredietverlening heeft zich met name in de Verenigde Staten voorgedaan op de huizenmarkt, met de particuliere hypotheek, en in mijn visie wat minder op de bedrijvenmarkt. Uiteraard moeten banken heel goed kijken of ze te risicovolle projecten al dan niet voor hun rekening willen nemen. Wij hebben het nu over iets anders, namelijk over hardnekkig aanhoudende signalen dat banken in principe gezonde investeringsprojecten en nieuwe aanvragen niet meer willen honoreren en eigenlijk alleen nog oude kredieten laten vollopen. Dat is een tegenreactie die te sterk is en te ongewenst. Bovendien versterkt zij de crisis en dat moeten wij niet willen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik snap wel wat mevrouw Sap zegt. Toch vraag ik mij af of de situatie in dit debat – dat kan handig zijn in een debat – niet al te zwart-wit voorgesteld wordt. Mevrouw Sap zegt dat het hierbij gaat om een antireactie van de banken. In mijn termijn zal ik nog ingaan op het spel dat momenteel gespeeld wordt. Mevrouw Sap zegt dat het probleem zich vooral op de huizenmarkt voordeed. Misschien kregen ook bedrijven vanuit een soort rozengeur-en-maneschijngedachte wel te gemakkelijk krediet. Die situatie is nu veranderd. Dat is wellicht een signaal dat het hele systeem te zwak geworden was.